

אחרית דבר

אלם מוחשי שלומית שטייניץ, עמי שטייניץ

סוג של דומייה אופף חיים שחלקם הודח ברצחנות אל זמן עבר, אלם מוחשי של קורות אנוש נעדרים המטיל צל היסטורי, תרבותי ומשפחתי. זו אילמות נוכח משמעות, תהום שנפערת מתחת לאפשרות להביך התרחשות וליכולת לפרש את סימניה. לפני דור ההמשך ניצבת עלטת עבר דוממת, דרכה מגששים הממשיכים אחר משעולי עתיד, מרכיבים משברים פיסות אדמה מעורערות להניח עליהן את כפות רגליהם.

אל האלם הזה חודרים ביטויי חיים המבקשים להפר את הדממה ולדלות תובנות ממצולותיה. אלה ביטויים ציבוריים ואישיים הפורמים את הדממה במלאכותיות ובמעט ניצוצות של בהירות. האזכור, אי-זכור, של מהותם ממחיש את רפיונם ומבטא את לבטיו המיסורים של קיום פגום הנתון בתשוקת המשכיות. הם נגלים בצפירת יום זיכרון מצמיתה, עדות שניתנה, פרוזה ושירה, תעודה היסטורית, תצלום, תערוכה, סרט, מחקר, הצגה, חפצים ושתיקה. זאת שאלת ילך על מספר שלא נמחק מורע לצד מענה פנים שלא מתיישב עם תשובות מרגיעות. כל אלה מביטים אל מעמקים הנוגעים בחטא קרמון עכשווי שמערער את הקיום. חוויה אחר חוויה מתגלמת המשמעות בתודעה ומגשימה את אי-יריעתה.

הספר שכתבה אימא מציג את החיים והאסון שחווה עם רות אחותה התאומה, חבריה ללימודים, מוריה ומורותיה בברלין תאבת הטרף. הוא נכתב במרחק של שבעה עשורים מההישרדות המיוחדת במינה שלה ושל אחותה, בנקודה בה מילים מסוגלות להסיג מעט את האלם. מבחינה זו מדובר בסיפור עבר שאוצר מורא ילדות עם תובנות של חיים בוגרים וזמן מצטבר של רגשות ומחשבות כפי שנרשמו מאז ועד עכשיו. עבורנו מהווה הספר ניסיון נוסף לחוש משפחתיות וקשרי חברות אבודים, להרגיש את הדמויות כבני אדם, לצלוח את חומת סימני השפה שמתמרים לעקוף את היעלמותם אך מותירים אותם במשפחת הסיפורים, הרחק מהאפשרות להיות קרובים ממשיים.

בילדותנו גדלנו ללא סבא וסבתא, פרט לסבא וילי וסבתא קלרה, זוג בוגר חשוך ילדים, שאימצו אותנו כנכדים, מציאות שגרתיית בסביבה בה גרו שורדים רבים. המשפחה החלה בנו, בחדרה רות ובדרך בנו ששרד את אושוויץ שהקימו בית לצדנו. אולם, משנולדו הנכדים והמושג סבא וסבתא היה לממשות משפחתית, התברר באופן שונה הפגם של ילדותנו. באמצעות הורינו, כסבא וסבתא, התחלנו לחוש זיק של אנושיות שנעדר מילדותנו, להרגיש את המשכיות הדורות, לגעת בדמויות העבר כבני משפחה. בעקיפין, כל הזמן בעקיפין. בדאגה מכרסמת, בכאב בפנים, באהבה, בדמעה מבצבצת, בחיוך של הקלה, ברגישות וחששות אק-סופיים הצטברו השברים, נרשמו הדברים עוד בטרם נכתבו המילים. סיפור אחד מתוך שני סיפורים בבית, שני סיפורים מבין סיפורים נוספים של בני משפחה וחברים. סיפור שבעת הנוכחית מצוי בשיא הפרת האיזון: שלושה דורות חיים ושלושה דורות נכחדים. כילדים שורדים הכירו ההורים שרשרת דורות שקופדה וכסב וסבתא שרשרת דורות חיה. ובתווך רוחשת דממה מעיקה. אלה דברי דקות בחיים שנכתבו וסופרו, אך לעולם נותרים חדשים ונעלמים.